

Маєвська Ольга Юріївна

*здобувачка вищої освіти економіко-правового факультету
Київського кооперативного інституту бізнесу і права*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСЯГНЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Становлення незалежності, набуття Україною статусу кандидата в ЄС вплинуло на посилення державної політики з питань захисту прав людини та гендерної рівності, зокрема що стосується української армії.

31 жовтня 2000 року, була прийнята резолюція Ради Безпеки ООН № 1325, більш відома як резолюція «Жінки, мир, безпека» [1]. Яка стала поштовхом для інтеграції жінок до безпекового сектору. Вже більше 60 держав (серед яких і Україна) прийняли національні плани дій на виконання Резолюції 1325. Залучення жінок до прийняття рішень та збільшення представлення жінок в армії, покращує врахування потреб жінок в ситуації конфлікту.

Однією з умов інтеграції України у євроатлантичні структури безпеки є досягнення рівності в армії. Наразі жінки служать в армії в США, Канаді, Великій Британії, Німеччині, Франції, Україні, Швеції, Швейцарії, Нідерландах, Бельгії, Данії, Ізраїлі, Туреччині, Пакистані, Люксембурзі тощо.

В Україні жінки отримали дозвіл на службу з 2008 року. Однак, заступниця міністра оборони Анна Маляр зазначила, що роль жінок у Збройних силах значно зросла з початком російсько-української війни в 2014 році [2].

Війна стала фактором для змінення законодавства в цій сфері, адже раніше жінкам заборонялося нести службу з багатьох військових спеціальностей. Здебільшого вони могли проходити службу на посадах медичних спеціальностей, бухгалтерів, діловодів і кухарів. Навіть якщо жінка фактично була снайпером юридично вона була оформлена як кухар чи медсестра.

Тільки у 2015 році, на другий рік війни, завдяки активності громадськості, Міністерство оборони України розширило перелік військових спеціальностей, які можуть займати українки. Тепер жінка в армії може бути водієм, гранатометником, заступником командира розвідгрупи, командиром бойової машини піхоти, кулеметником і снайпером та ін.

Не зважаючи на те, що в Україні дозволили жінкам проходити службу, однак на початку були великі проблеми з оснащенням, в тому числі і з військовою формою: Міністерством оборони був затверджений єдиний стандарт уніформи - чоловічий. Жіноча форма передбачала лише парадний одяг - кітель, спідниця й черевики на підборах. Жінкам військовим видавали чоловічу форму й чоловічу спідню білизну, їм бракувало взуття менших розмірів та бронежилетів з урахуванням особливостей жіночої фігури.

Саме тому, були внесені зміни до наказу Міністерства оборони України від 20 листопада 2017 року № 606 «Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв». Ще досі тестуються експериментальні зразки військової форми для жінок, аналізується світовий досвід щодо жіночої форми в інших арміях.

На даному етапі ми можемо спостерігати й інші зміни для функціонування жінок в армії, окрім запровадження належної форми: у школах дівчата можуть вивчати військову підготовку, вступати у вищі військові навчальні заклади, де показують себе більш дисциплінованими, наполегливішими в навчанні ніж чоловіки.

Так і зміни на законодавчому рівні: Закон про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у ЗСУ та інших формуваннях №2523-VIII від 06.09.2018, зміни у Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу», яким проголошено рівний доступ до посад і військових звань та зрівняно граничний строк укладення контракту [3, с. 93]. Саме після набуття чинності законодавчих змін уперше в незалежній

Україні з'явилися жінки-генерали – Людмила Шугалей і Оксана Хоменко. А з часом жінок-генералів значно побільшає, як і жінок загалом серед вищого офіцерського складу.

За даними Річного звіту НАТО про гендерні перспективи у збройних силах союзників за 2016 рік, понад 96% членів та партнерів Північного Альянсу відкритими для жінок зробили абсолютно всі військові спеціальності [4].

У 2021 році Президент України Володимир Зеленський зазначив, що в ЗСУ служить понад 32 тисячі жінок і дівчат! Вдвічі більше у порівнянні з 2014 роком [5].

17 грудня 2021 року набув чинності наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних та Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями» [6]. Під дію наказу потрапляють жінки, які працюють не лише за спеціальностями, пов'язаними з військовою справою та державною безпекою, але також і ті, що займаються, наприклад, музичним мистецтвом, наукою, банківською справою, готельно-ресторанною справою тощо.

Однак, в результаті критики зі сторони жінок у вересні 2022 року Міністерство оборони України знову перенесло на рік початок взяття на облік - до жовтня 2023-го, а Верховна Рада України погодилася внести зміни в законодавство та дозволила жінкам ставати на військовий облік лише за їхнім бажанням - за винятком тих, хто має медичну спеціальність [7].

Аналізуючи вищевикладений матеріал, можемо дійти висновку - фемінізація Збройних сил України — це процес і він тривалий. Ми бачимо, що за час незалежності, українська армія докорінно змінила ставлення до жінок, що сприяє розвитку рівності в армії. Звичайно, багато питань на законодавчому рівні ще є не вирішеними, але пріоритетним напрямком для

держави є подолання цих бар'єрів, просування по службі жінок та протистояння гендерній дискримінації. Бо, як показує досвід інших держав жінки можуть принести особливі оперативні переваги військовим операціям: взаємодія жіночого персоналу з місцевими жінками дозволила збройним силам отримувати доступ до інформації, яка інакше не була доступною, що посприяло вдалому виконанню завдання [8]. Саме тому різноманітний оборонний сектор надважливий для перемоги у російсько-українській війні.

Джерела:

1. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека». URL: <https://nssu.gov.ua/gender-na-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-onn-1325>
2. Міноборони: «Жінки-військовослужбовці складають 15% від загального складу ЗСУ». URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/minoboroni-zhinki-vijskovosluzhbovtsi-stanovit-15-vid-zahalnoho-skladu-zsu.html>
3. Путівник гендерної інтеграції у Збройних Силах України : посібник / упоряд. В. Арнаутова., В. Лукічов, Т. Никітюк. Організація з безпеки і співробітництва в Європі, 2020. 228 с.
4. Жінки в армії - це нормально. URL: <https://podrobnosti.ua/2259031-zhnki-v-arm-tse-normalno.html>
5. Володимир Зеленський на урочистостях до Дня ЗСУ в Харкові: Завдяки нашим бійцям ми відчуваємо лише гордість. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-na-urochistostyah-do-dnya-zsu-v-harkovi-71897>
6. Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних та Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-21#Text>
7. Закон України «Про внесення зміни до статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо взяття жінок на військовий

облік військовозобов'язаних». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-IX#Text>

8. Миротворчість ООН (2019), 30 листопада, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/operational_effect_and_women_peacekeepers_november_2019.pdf

9. Наказ Міністерство оборони України «Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та ліцеїстами військових ліцеїв» від 20.11.2017 № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-17#Text>

Науковий керівник: Тарасова Ірина Вікторівна к.ю.н., доцент, доцент кафедри права Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Аріанур Лейла Аббасівна

*здобувач вищої освіти факультету адвокатури та
антикорупційної діяльності*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Наразі у світі відбувається безліч збройних конфліктів, у ході яких з різних причин страждають мільйони людей – цивільне населення вбивають, калічать, гвалтують, насильно виганяють з будинків, піддають різним формам насильства. Зважаючи на ці жахливі факти, нагальною є потреба дослідження дотримання норм міжнародного гуманітарного права під час збройних конфліктів.

Збройні конфлікти можна визначити, як збройне протистояння між державами чи соціальними спільнотами всередині окремих держав, що має на меті вирішення певних економічних, політичних, національно-етнічних та інших протиріч через обмежене застосування військової сили [1, с.764].